

Province of the
EASTERN CAPE
EDUCATION

Iphondo leMpuma Kapa: Isabe leMfundo
Provinsie van die Oos Kaap: Departement van Onderwys
Porafensie Ya Kapa Botjhabela: Lefapha la Thuto

NATIONAL SENIOR CERTIFICATE

KEREITI YA 12

LOETSE 2024

SESOTHO PUO YA LAPENG (HL) (P2) TATAISO YA HO TSHWAYA

MATSHWAO: 80

Tataiso ena ya ho tshwaya e na le maqephe a 26.

TATAISO YA HO TSHWAYA:

- Ha mohlahlobuwa a arabile dipotso tse ngata ho feta palo e behilweng, tshwaya feela karabo ya pele (**Mohlahlobuwa ha a lokela ho araba potso e telele le dipotso tse kgutshwane mofuteng o le mong wa sengolwa**).
- Haeba a arabile dipotso ka bone ba tsona dithothokisong tseo a ithutileng tsona KAROLONG YA A, (dithothokiso tseo a di rutilweng) tshwaya feela dipotso tse pedi tsa pale.
- Haeba a arabile dipotso tse pedi tsa mofuta wa dipotso tse kgutshwane kapa a arabile tse pedi tsa mofuta wa dipotso tse telele KAROLONG YA B le ya C, tshwaya karabo ya pele, mme o tlohele ya bobedi. Athe ha a arabile dipotso ka bone ba tsona, tshwaya karabo ya pele ho karolo e nngwe le e nngwe ha feela a arabile e le nngwe ya dipotso tse kgutshwane le e le nngwe ya dipotso tse telele.
- Ha mohlahlobuwa a nehelane ka dikarabo tse pedi, ya pele e fosahetse, mme ya bobedi yona e nepahetse, tshwaya karabo ya pele, mme o tlohele e e latelang.
- Ha dikarabo di nomorilwe di fosahetse, tshwaya ho ya ka tataiso ya ho tshwaya.
- Haeba mopeleto o fosahetse hoo o thunthetsang moelelo, fosisa karabo e jwalo.
- Haeba mopeleto o fosahetseng o sa thunthetse moelelo, tshwaya karabo eo e nepahetse.

Potso tse telele:

- Ha bolelele ba moqoqo bo le ka tlase ho palo ya mantswe e behilweng (kgutshwane), se behe kotlo hobane mohlahlobuwa o se a ntse a iphile ka mosing. Haeba moqoqo o le molelele haholo, tshwaya ho ya ka seo mohlahlobuwa a se ngotseng. **Sebedisa ruburiki ya ho lekanyetsa e leqepheng la 3 le leqepheng la 8 ho lekanyetsa moqoqo wa mohlahlobuwa.**

Dipotso tse kgutshwane:

- Haeba mohlahlobuwa a sa sebedisa matshwao a di-a bulwa le di-a kwalwa moo a lokelang ho qotsa, se behe kotlo.
- Bakeng sa dipotso tse bulehileng, se ka aba matshwao bakeng sa E/TJHE kapa KE A DUMELA/KE A HANA. Lebaka/Tshebediso ke yona e lokelang ho Abelwa matshwao.
- Ha ho matshwao a a jwang bakeng sa NNETE/MAFOSI kapa NTLHA/MOHOPOLO. Lebaka/Tshehetso ke yona e lokelang ho Abelwa matshwao.

KAROLO YA A: RUBURIKI YA HO LEKANYETSA MOQOQO WA DINGOLWA: THOTHOKISO—SESOTHO PUO YA LAPENG

Makgetha a ho lekanyetsa	Phihlello e babatsehang	Phihlello e supang bokgoni	Phihlello e mahareng	Phihlello ya motheo feela	Phihlello e haellang
DIKAHARE Kutlwisiso ya potso, botebo ba tshekatsheko ya taba (sehlooho), kutlwahalo le nnetefatso (tiisetso) ya dintlha ho tswa thothokisong/temeng	5–6	4	3	2	0–1
MATSHWAO A 6	<ul style="list-style-type: none"> - O bontsha kutlwisiso e tebileng ya se botswang - O hlahisitse dintlha tse fapaneng tse hlwahlwa; di tshhehetswa ho tswa thothokisong. - Kutlwisiso ke e babatsehang ya mofuta wa sengolwa le thothokiso. 	<ul style="list-style-type: none"> - O bontsha kutlwisiso, mme o hlalosa se botswang ka tshwanelo. - O hlahisitse dintlha tse anelang ka tsela e kgotsofatsang. - O hlahisitse dintlha tse utlwahalang, empa ha se tsohle tse tiisitsweng kamoo ho lokelang. - O utlwisisa mofuta wa sengolwa le thothokiso. 	<ul style="list-style-type: none"> - O bontsha kutlwisiso e mahareng ya se botswang. - O hlahisitse dintlha tse seng kae ho tshhehetsa sehlooho. - Tse ding tsa dintlha tse hlahisitsweng ho tshhehetsa sehlooho di ntle. - Tse ding tsa dintlha di tshheditswe, empa bopaki ha bo kgodise ka nako tsohle. - Kutlwisiso ya motheo feela ya mofuta wa sengolwa le thothokiso. 	<ul style="list-style-type: none"> - O bontsha kutlwisiso e sa kgotsofatseng ya se botswang. - Ho batla ho se dintlha tse hlahisitsweng ho tshhehetsa sehlooho. - Kutlwisiso ya mofuta wa sengolwa le thothokiso ke e haellang. 	<ul style="list-style-type: none"> - Ha a bontshe kutlwisiso ya letho ya se botswang. - Dintlha tse tshhehetsang ha di hlahiswe ho tswa thothokisong. - Mohlahlobuwa ha a utlwisisi hantle mofuta wa sengolwa le thothokiso.
SEBOPEHO LE TSHEBEDISO YA PUO. Sebopeho, sa nehelano le tlhophiso ya mehopollo. Tshebediso ya puo, sehalo le setaele tse sebediswang.	4	3	2	1	0–1
MATSHWAO A 4	<ul style="list-style-type: none"> - Sebopeho se hlahisitse ka tsela e momahaneng. - Dintlha di utullotswe hantle le ho ntshetswa pele ka tsela e hlakileng. - Tshebediso ya puo, sehalo le setaele ke tse butswitseng, tse susumetsang le ho nepahala. - O batla o hloka diphoso tsa puo, mopeleto le tsa matshwao a puo/a ho bala. 	<ul style="list-style-type: none"> - Sebopeho ke se hlakileng, mme dintlha di hlahisitse ka tsela e hlalohanyehang, - Tlhahiso ya mehopollo ke e utlwisisehang. - Tshebediso ya puo, sehalo le setaele di nepahetse. 	<ul style="list-style-type: none"> - O hlahisitse bopaki bo seng bokae ba sebopeho. - Tlhahiso ya mehopollo e a haella, ha e hlalohanyeha, mme ha e na momahano. - Diphoso tsa tshebediso ya puo ha se tse kaalo, mme sehalo le setaele ha se tse loketseng. 	<ul style="list-style-type: none"> - Sebopeho se bonahala se radilwe ka tsela e fosahetseng. - Mehopollo ha e hlahiswe ka tsela e hlalohanyehang. - Sehalo le setaele ha se tse loketseng. 	<ul style="list-style-type: none"> - Moqoqo o bopehile ka tsela e fokolang. - Ho na le diphoso tse tshabehang tsa tshebediso ya puo le setaele se fosahetseng

ELA HLOKO: Ha karabo ya mohlahlobuwa e tswile lekoteng a sa bua ka Dikahare hohang, feela a ngotse moqoqo wa boiqapelo motshwai a mo abale 0 bakeng sa dikahare le tshebediso ya puo.

KAROLO YA A: DITHOTHOKISO**POTSO YA 1****TLHAHO YA MOSHOESHOE – DCT BERENG****TATAISO HO BATSHWAI:**

Motshwai a bale nehelano ya mohlalobuwa e lokelang ho hlahiswa sebopelong sa moqoqo. Sena se bolela hore nehelano e ralwa ka tsela ya hore ho be le selelekela, mmele o bopilweng ka diratswana le qetelo. Moqoqo o tlameha ho hlahiswa ka tsela e supang kgokahano le momahano ya dintlha, dipolelo le diratswana.

Motshwai a shebe makgetha ana a mabedi a latelang ha a tshwaya moqoqo ona: *Dikahare le Sebopelo le Tshebediso ya puo.*

Dikahare

- Nehelano e lokela ho hlahiswa sebopelong sa moqoqo, mme sena se bolela hore nehelano e lokela ho ralwa ka tsela ya hore ho be teng selelekela, mmele o bopilweng ka diratswana le qetelo.
- Dikahare di bontshe kutlwisiso ya potso; botebo ba tshekatseko ya ditaba, kutlwahalo le nnetefatso (tiisetso) ya ditaba ka mabaka a itshetlehleng thothokisong.
- Dikahare di hlahiswe ka tsela e momahaneng, mme motshwai a tadime dintlha tsa mohlalobuwa hore di ke ke tsa behwa ka tatellano e hlahellang mona. Ho be le kgokahano le momahano ya dintlha le diratswana.

Sebopelo le Tshebediso ya Puo

- Mohlalobuwa a nehelane ka karabo ya hae e sebopelong, diratswana tse momahaneng, mme ho be le kgokahano le momahano ya dipolelo le diratswana kamoo ho hlokehang.
- Puo, setaele le sehalo di sebediswe ka nepo temeng.

Karabo e ka lebellwang**Selelekela**

Thothokisong ena ho tliho tshohlwa kamoo karaburetso ya kutlo le ya pono di thusitseng sethokhosi kateng ho finyelletsa molaetsa wa hore tswalo ya morena Moshoeshoe e ne e le e ikgethileng ka hare ho setjhaba.

Mmele

Molathothokisong wa 2 ho sebedisitswe karaburetso ya pono 'lesea la hlaha le thebe letsohong' Sethothokisi se hlakisa molaetsa wa hore tlhahong ya morena Moshoeshoe ho ne ho totobetse hore setjhaba sa Basotho se tla tshireletseha.

Molathothokisong wa 6 ho sebedisitswe karaburetso ya pono, 'hoba tlama di metse di bohuwe'. Sethothokisi se fana ka setshwantsho ho fetisa molaetsa wa hore setjhaba se tla kgona ho lema masimong, mme e be tlaka le a raha.

Molathothokisong wa 8 ho sebedisitswe karaburetso ya pono 'Naledi tsa wa medubela' Sethothokisi se finyelletsa molaetsa wa hore Moshoeshoe o tliho kgantshetsa setjhaba a se bontshe tsela ya ho phela.

Molathothokisong wa 11 ho sebedisitswe karaburetso ya pono 'tsatsi la tuka malakabe' e leng hore sethohokisi se finyelletsa molaetsa wa hore Moshoeshe e tla ba mohale ya tlang ho namolela setjhaba sa hae ho dira tsa sona.

Melathothokisong ya 13 le 14 ho sebedisitswe karaburetso ya kutlo 'Medimo e nko e metsi e bina diketso' 'le tau di kirietsa melapong' e leng hore sethohokisi se finyelletsa molaetsa wa hore boetapeleng ba morena Moshoeshe naheng ya Lesotho borui e tla ba bo babatsehang.

Phethelo

Sethohokisi se sebedisitse karaburetso ya kutlo le ya pono ho hlakisa molaetsa wa hore batho ba ne ba thabetse tlhaho ya Moshoeshe tlasa lebaka la hore ke yena ya tlang ho ba namolela le ho lopolla setjhaba sa Basotho direng tsa bona.

[10]

POTSO YA 2: BARADI BA EFA – JM Nkutha

- 2.1 Ke “Phelo” sepheo e le ho fokotsa bolelele ba molathothokiso/ho ngotla dinoko tsa mantswa/ho potlakisa morethetho wa molathothokiso. ✓✓
[Tshwaya karabo e le nngwe feela.] (2)
- 2.2 Ke ‘kgotso le dintwa’ ✓✓ (2)
- 2.3 Ke moelelo wa hore le hoja basadi ba shebahala ba fokola ka matla, empa ba na le sebete sa ho etsa dintho tse kgolo tse bileng di tshosa. ✓✓ (2)
- 2.4 E sebedisitswe ka sepheo sa ho omela maemo a hlahellang Bebeleng ka mokgwa wa hore basadi ba mameleha hoo ho seng bobebe hore banna ba ba hlokomele le ha ba ba lahlehisa jwalo ka Delaila/Efa. ✓✓ (2)
- 2.5 Ke maikutlo a tshwabo/teneha. ✓ Ho a swabisa/tena ho bona ka moo basadi ba etsang diketso tse mpe ka teng hobane ba tseba hore molao o dutse o ba tshireletsa ka dinako tsohle. ✓ (2)

[10]

POTSO YA 3: TONAKGOLO TSIAME MOPEDI – MM Makapa

- 3.1 Ke ho bopa morethetho wa molathothokiso/ho etsa hore mantswa 'Qhaqha o qhaqholle qhobane' a dule a duma tsebeng tsa mmadi. ✓✓
[Tshwaya karabo e le nngwe feela.] (2)
- 3.2 Sethothokisi se hlalosa hore Tonakgolo a bope kgotso ka lehaeng la Qwaqwa ho etsetsa hore e bohehe ka botle ba yona. ✓✓ (2)
- 3.3 Phetapheto e sebedisitswe ka sepheo sa ho hokela melathothokiso eo e mmedi. ✓✓ (2)
- 3.4 E sebedisitswe ka sepheo sa ho qatsohisa lentswa 'ntwa' ho totobatsa hore bahlabani ba ile ba lwana ntwana e kgolo. ✓✓ (2)
- 3.5 Ke maikutlo a thabo/motlotlo. ✓ Ke thabiswa ke ho bona hore ho ntse ho le teng baetapele ba kgothalletsang hore setjhaba se kopane ho rene kgotso/ mesebetsi e tswileng matsoho e ileng ya etswa ke tonakgolo Kenneth Mopedi ka ho tshireletsa le ho bopa Qwaqwa botjha kamora dintwa. ✓
[Tshwaya tshehetso e le nngwe.] (2)

[10]

POTSO YA 4: KE TLA O ROMELLA DIPALESA – KPD Maphalla

- 4.1 Ke ho hatella/toboketsa ntlha ya hore sethothokisi se bontsha lerato la nnete ho moratuwa wa sona ka mpho ya dipalesa. ✓✓ (2)
- 4.2 Ka sepheo sa ho tswellisa mohopolo o moleng oo ho o latelang. ✓✓ (2)
- 4.3 Lehlaso le sebedisitswe ka sepheo sa ho bopa morethetho wa thothokiso/ hore modumo wa mantswe 'ke tla o romella dipalesa' o dule o duma ditsebeng tsa mmadi. ✓✓ (2)
- 4.4 Sethothokisi se bontsha lerato le kgaphatsehlang ho moratuwa wa sona ka ho mo fa mpho ya dipalesa tsa mefutafuta. ✓✓ (2)
- 4.5 Molaetsa wa thothokiso ena ke ho kgothalletsa batho hore ba ratane e le kannete. / Lerato le hodiswa ke hore ho fanwe ka dimpho. ✓✓ (2)
- [10]**

POTSO YA 5: TSOHA BOROKONG – R.J. Moloi

- 5.1 E bolela hore motho a kgutle mokgweng o mobe wa ho batla ho etsetswa sohle. ✓✓ (2)
- 5.2 Ke tshusumetso ya hore batho ba be le kgahleho ya ho kena diprojeketeng ba tswa tlaleng. ✓✓ (2)
- 5.3 Ka sepheo sa ho hlokomedisa hore batswadi ha ba dule ba le teng ho ya ho ile, kahoo motho o lokela ho tseba ho itshebelletsa. ✓✓ (2)
- 5.4 Sethothokisi se hlokomedisa hore ho a tena ho be sale o tshehetsa motho ya sa nahaneleng batho ba bang ka hoo se batla motho a ikemele a sebeletse bokamoso ba hae. ✓✓ (2)
- 5.5 Ke maikutlo a kgothatso. ✓ Sethothokisi se kgothatso batho hore ba eme ka maoto ho iketsetsa mesebetsi ka matsoho a bona ba se emele ho etsetswa ke batho ba bang kapa batswadi ba bona/ho ikemela. ✓ (2)
- [10]**

MATSHWAO OHLE A KAROLO YA: 30

KAROLO YA B LE C: RUBURIKI YA HO LEKANYETSA MOQOQO WA DINGOLWA: PADI/SENGOLWA SA BOHOLOHOLO LE TSHWANTSHISO – SESOTHO PUO YA LAPENG [MATSHWAO 25]

Makgetha a ho lekanyetsa	Phihlello e babatsehang	Phihlello e supang bokgoni	Phihlello e mahareng	Phihlello ya motheo feela	Phihlello e haellang
	12–15	9–11	6–8	4–5	0–3
<p>DIKAHARE</p> <p>Kutlwisiso ya potso, botebo ba tshakatsheko ya taba (sehlooho), kutlwahalo le nnetefatso (tiisetso) ya dintlha ka mabaka ho tswa sengolweng.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Karabelo e hlahisitswe ka tsela e babatsehang: 14–15. - Karabelo e hlahisitswe ka bokgabane: 12–13. - Sehlooho se manollotswa ka botebo - O hlahisitse dintlha tse fapaneng tse hlwahlwa tse tshhehswang ho tswa sengolweng - O bontsha kutlwisiso e babatsehang ya sengolwa. 	<ul style="list-style-type: none"> - O bontsha kutlwisiso, mme o manollotse sehlooho ka bokgoni - O hlahisitse karabelo e batlang e anela - Tse ding tsa dintlha ke tse utlwalang, empa ha se tsohle tse tlisitsweng kamoo ho lokelang. - Bopaki ba kutlwisiso ya mofuta ona wa sengolwa bo a bonahala. 	<ul style="list-style-type: none"> - Kutlwisiso ke e mahareng ya sehlooho; ha se dintlha tsohle tse utullotsweng ka botlalo. - Tse ding tsa dintlha di tshhehetsa sehlooho. - Dintlha tse ding di tshheditswe, empa bopaki ha bo kgodise ka nako tsohle. - O bontsha kutlwisiso e ka mmoho ya mofuta ona wa sengolwa. 	<ul style="list-style-type: none"> - Kutlwisiso ke e haellang ya sehlooho; bohola ba dintlha ha di a utullwa ka botlalo. - Ke dintlha tse fokolang feela tse tshhehetsang sehlooho. - O hlahisitse dintlha tse seng kae tse tsamaelanang le sehlooho. - O bontsha kutlwisiso e fokolang ya mofuta ona wa sengolwa. 	<ul style="list-style-type: none"> - O bontsha kutlwisiso e fokolang ya sehlooho. - Boiteko bo fokolang ba ho araba potso. - Dintlha ha se tse kgodisang. - Mohlahlobuwa ha a utlwisisi hantle mofuta ona wa sengolwa.
	8–10	6–7	4–5	2–3	0–1
<p>SEBOPEHO LE TSHEBEDISO YA PUO</p> <p>Sebopeho, tlhophiso ya mehopolole le nehelano e nang le neeletsano e momahaneng e lebisang tlhalohanyong ya sehlooho mmoho le puo, setaele le sehala tse sebedisitsweng temeng.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Sebopeho se momahaneng - Selelekela le qetelo di a babatseha - Dintlha di utullotswa hantle le ho ntshetswa pele ka tsela e hlakileng - Tshhebediso ya puo, sehala le setaele ke tse butswitseng, tse susumetsang le ho nepahala 	<ul style="list-style-type: none"> - Sebopeho ke se hlakileng, mme dintlha di hlahisitswe ka tsela e hlalohanyehang - Selelekela le qetelo mmoho le diratswana tse ding di hlahisitswe ka tsela e momahaneng. - Dintlha di hlahisitswe ka tsela e hlalohanyehang. - Puo, sehala le setaele bohola di nepahetse. 	<ul style="list-style-type: none"> - O hlahisitse bopaki bo itseng ba sebopeho. - Tlhalohanyo le momahano di teng le ha di kgera. - Ho na le moo tshhebediso ya puo e fosahetseng ha sehala le setaele tsona di batla di loketse. - Tlhahiso ya mehopolole e a haella, ha e hlalohanyeha, mme ha e na momahano - Popo ya diratswana e batla e nepahetse. 	<ul style="list-style-type: none"> - Sebopeho se bonahala se radilwe ka tsela e fosahetseng. - Mehopolole ha e hlahiswe ka tsela e hlalohanyehang. - Diphoso tsa tshhebediso ya puo di totobetse. - Sehala le setaele ha di a lokela mosebetsi - Popo ya diratswana e fosahetse. 	<ul style="list-style-type: none"> - Kgaello ya ho rala sebopeho ka tshwanano e sitisa phallo ya mehopolole. - Tshhebediso ya puo le ya setaele tse fosahetseng di hlahisitse tema e fokolang haholo. - Popo ya diratswana e fosahetse.
<p>MATSHWAO A 10</p> <p>MATSHWAO</p>	20–25	15–19	10–14	5–5	0–4

ELA HLOKO: Ha karabo ya mohlahlobuwa e tswile lekoteng, motshwai a mo abele matshwao a dikahare le tshhebediso ya puo ya kgato ya pele feela.

Matshwao a ka sebediswang bakeng sa ho tshwaya:

Makgetha a tekanyetso	Matshwao	Senotlolo
Dikahare	15	Dik. =
Sebopeho le tshebediso ya puo	10	STP =
Matshwao ohle	25	

KAROLO YA B: PADI/SENGOLWA SA BOHOLOHOLO**POTSO YA 6: BOTSANG LEBITLA – KPD MAPHALLA****Selelekela**

Mohlalobuwa a ka lelekela ka ho hlalosa botle le bobbe hore di boelang. A tswelle pele ka ho bontsha hore ke mophetwa ofe ya emetseng lehlakore la botle le la bobbe, a fane ka tsepamo le motjha oo o lokelang ho o nka ha a sekaseka. Se ka boela sa fana ka mehlalanyana ya diketso tseo re ka reng mophetwa o emetse lehlakore la botle kapa la bobbe. Se boele se bontshe kutlwisiso e phethahetseng ya sehlooho, se nto hlahisa ntlhakemo ya mohlahlobuwa.

Mohlalobuwa a ka lelekela ka ho hlalosa hore botle le bobbe ke ho etsa jwang. A boele a bontshe hore ke dintho dife tse emetseng lehlakore la botle le bobbe. Moqoqo ona ke oo mongodi a sekasekang dikahare tsa wona mme a bontshe ntlhakemo ya hae ebe o leka ho susumetsa mmadi hore a utlwisise tlhaketso ya hae.

Karabo e ka lebellwang

Moqoqong wa tlhaloso mongodi o na le mohopolo o itseng kapa ntlhakemo e *itseng* eo a batlang ho e hlalosa. O lokela ho hlalosa le ho ntshetsa ditaba tsa hae pele le ho supa diketsahalo tse pading tse tshehetsang sena.

Seratswana ka seng se be le mohopolo wa sehlooho o hodisang ntlhakemo, e se ke ya eba lethathamo la diketsahalo feela tse hlahang ka bukeng kapa diketsahalo tseo re kopanang le tsona bophelong ba nnete di sa lohella diketsahalong tsa buka. A ntshetse pele moqoqo ka ho bontsha ka mehlala e tswang bukeng ho totobatsa ntlhakemo ya hae. A boele a bontshe nyalano ya diketsahalo tse totobetseng hore ke mophetwa ofe ho Mmantsoteng le Mmamasolomane ba tshehetsang lehlakore la botle le bobbe.

Phethelo Phethelo ya hae e lokela ho tlamahanya tlhaloso ya hae ka ho phethahala. Motshwai a badisise nehelano ya mohlahlobuwa, mme a mo abele matshwao ho ya kamoo a ikamahantseng le sehlooho kateng.

[25]

POTSO YA 7: BOTSANG LEBITLA – KPD.MAPHALLA

- 7.1 Mosebetsi wa Tsietsi e ne e le ho ba molebedi lebenkeleng la ha Ramatlotlo. ✓ (1)
- 7.2 Mohanuwa o ile a ratana le Makgaola a ntse a ratana le Tsietsi. ✓✓ (2)
- 7.3 Mohanuwa o ne a kopa tshwarelo ho Tsietsi a kopa hore ba kgutlelane kamora hore a ratane le Makgaola pontsheng ya Tsietsi. ✓✓ (2)
- 7.4 Ke ketsahalo ya hore Tsietsi o ile a utlwela hore yena ha se ngwana wa Kotsi le Mmamasolomane, yaba seo se mo susumeletsa ho tseba hore batswadi ba hae ke bomang. ✓✓ (2)
- 7.5 Ho bile teng qwaketsano dipakeng tsa Tsietsi le Kotsi nakong eo Tsietsi a batlang kotjana ya ntatae, mme Tsietsi a thunya rangwanae Kotsi leotong yaba o a tshwarwa. ✓✓ (2)
- 7.6 Ba tswile ka ho ikgakanya ba apara diaparo tsa baoki tseo ba ileng ba iketsa baoki ho ka tswa sepetlele. ✓✓ (2)
- 7.7 Tsietsi o ne a batla lebitla la batswadi ba hae, ba ha Molakolako. ✓✓ (2)
- 7.8 Tsietsi o ile a batla ho tseba ka lebitla hore ho etsahalang ka lebitla leo Mmamasolomane a dulang a mo jwetsa hore a “botse lebitla.” Ho se botswe yena ho botswe lebitla. ✓✓ (2)
- 7.9 Ke hobane le ne le le sephara ebile e le motse ho feta mabitla a moo Sekgutlong kaha ho ne ho patetswe lelapa la hae kaofela. ✓✓ (2)
- 7.10 Ke maikutlo a tshwabo ✓ Ke swabiswa ke ketso eo ya Kotsi hobane ho ja mafa a motho ho qetetse ho mo hodise ka thata ke ketso e swabisang ruri. ✓ (2)
- 7.11 Ke ka mora hore Tsietsi a bolaye Mohanuwa le lequlwana la hae la dikebekwa tse neng di rerile ho mmolaya. ✓✓ (2)
- 7.12 Ee, nkgono Mmantsoteng ke motho wa kgotso hobane o ile a thusa Tsietsi ho fumana phomolo ka ho tseba hore ho etsahetseng ka leloko la habo. ✓✓ (2)
- 7.13 Mongodi o re ruta hore tsa habo moshanyana o di je o siye masapo a tsona. ✓✓ (2)

[25]

POTSO YA 8: MME – NP Maake**Selelekela**

Kaha moqoqo ona o lokela ho sekaseka, selelekela se fe moqoqo tsepamo le motjha oo o lokelang ho o nka ha a sekaseka polelo e reng ke mophetwa ofe ya emetseng lehlakore la botle le la bobbe. Se ka boela sa fana ka mehlalanyana ya diketso tseo re reng ke tsa lehlakore la botle kapa tsa bobbe. Se boele se bontshe kutlwisiso e phethahetseng ya sehlooho, se nto hlahisa ntlhakemo ya mohlahlobuwa.

Mohlahlobuwa a ka lelekela ka ho hlalosa hore botle le bobbe ke ho etsa jwang. A boele a botshe ka dintho tse etswang ke motho ya emetseng lehlakore la botle le la bobbe. Moqoqo ona ke oo mongodi a sekasekang dikahare tsa wona mme a bontshe ntlhakemo ya hae ebe o susumetsa mmadi hore a utlwisise tlhakisetso ya hae.

Karabo e ka lebellwang

Moqoqong wa tlhaloso, mongodi, o na le mohopolo o itseng kapa ntlhakemo e itseng, mme o hlahisa le ho ntshetsa ditaba tsa hae pele ka ho supa diketsahalo tse pading ena.

Seratswana ka seng se be le mohopolo wa sehlooho o hodisang ntlhakemo, e se ke ya eba lethathamo la diketsahalo feela tse hlahang ka bukeng kapa diketsahalo tseo re kopanang le tsona bophelong ba nnete di sa lohella diketsahalang tsa buka. A ntshetse pele moqoqo ka ho bontsha ka mehlala e tswang bukeng ho totobatsa ntlhakemo ya hae.

Phethelo

Phethelo ya hae e lokela ho tlamahanya tlhaloso ya hae ka ho phethahala.

[Motshwai a badisise nehelano ya mohlahlobuwa, mme a mo abele matshwao ho ya kamoo a ikamahantseng le sehlooho kateng.

[25]

POTSO YA 9: MME – NP Maake

- 9.1 Mpuse le Dikeledi ke metswalle./Ke baithutimmoho ✓ (1)
- 9.2 Mpuse o kgothalleditse Dikeledi ho kena lenyalong, hobane o ile a mo eletsa hore lenyalo le tla hang bophelong. ✓✓ (2)
- 9.3 Sesosa ke sa hore Dikeledi o ile a bona Tsekiso a nyamella dihlahleng le ngwanana e mong, mme ditlamorao ebile ho arohana ha bona. ✓✓ (2)
- 9.4 Ke ha Mmateboho/Dikeledi a hopola mohlang a neng a thonakile sepatjhe sa Thollo, mme rakgadi a se kgutlisetsa ho monga sona. ✓✓ (2)
- 9.5 Thollo o ile a nyala Dikeledi. ✓✓ (2)
- 9.6 Thollo o kgopo/o pelo e mpe hobane o siile Mme Matatiele a sotleha le ngwana wa bona, a nyala mosadi e mong. Tsekiso o tshwana hantle le Thollo, o kgopo hobane o lahlile Dikeledi a ratana le kgarebe e nngwe. ✓✓ (2)
- 9.7 Setjhaba sa Sebokeng se ne se dumela puong ya Sesotho e reng “Matlo ho tjha a mabapi” hobane ba ile ba tshehetsa Mme le ha ba ne ba sa mo tsebe/ ba tshehetsa Mmateboho tlhophisong ya lepato la Mme. ✓✓
[Tshwaya karabo e le nngwe feela.] (2)
- 9.8 E, mongodi o atlehile ho ka reha padi ena ‘Mme’ hobane ke mme wa makgonthe feela a kgonang ho bipa sephiri sa hore Thollo ke monna wa hae/a thusa ho phekola bana ba motseng wa Sebokeng ntle le tefo/a thusa bana ho roka meseme ya Sesotho. ✓✓
[Tshwaya karabo e le nngwe feela.] (2)
- 9.9 O ile a buella Mateboho nakong eo Bafokeng ba Matatiele ba neng ba mo tjhwatlela ka ho boloka Mme ntle le tsebo ya bona. ✓✓ (2)
- 9.10 Ke qwaketsano ya kantle. ✓ Bafokeng ba habo Thollo ba batla ho tseba ho tswa ho Mmateboho le Thollo hore ke mang motho ya patelwang ha mora bona Thollo, ba sa ka ba utlwa hore ho na le motho ya kulang. ✓ (2)
- 9.11 E, ke mo utlwela bohloko hobane o ne a tshepile hore o tla fumana monnae, a mo phetele ka ngwana eo a mo siileng morao/ ha ke mo utlwele bohloko hobane Mme o ne a tlameha ho lwanela monnae a tswe ka taba hore le yena Thollo ke monnae wa matswathaka. ✓✓
[Tshwaya karabo e le nngwe feela.] (2)
- 9.12 Ke ho phekola bana ba neng ba tshwerwe ke kokwana ntle le tefo/ ho thusa bana hore ba be le bokgoni ba ho roka meseme ya Sesotho. ✓✓ (2)
- 9.13 Ke sephetho sa hore Mme ke mosadi wa Thollo wa matswathaka ebile ba na le ngwana a mo siileng Matatiele. ✓✓ (2)

[25]

POTSO YA 10: MOFUTA WA POTSO E TELELE YA MOQOQO**TUTUDU HA E PATWE – Mathene Mahanke****Selelekela**

Kaha moqoqo ona o lokela ho sekaseka , selelekela se fe moqoqo tsepamo le motjha oo o lokelang ho o nka ha mohlalobuwa a bontsha mophetwa ya emetseng lehlakore la botle le la bobbe pakeng tsa Tutudu le Thebe. Se ka fana ka mehlalanyana ya diketso tseo re ka reng ke tsa mophetwa ya emetseng lehlakore la botle kapa la bobbe. Se boele se bontshe kutlwisiso e phethahetseng ya sehlooho, se nto hlahisa ntlhakemo ya mohlalobuwa.

Mohlalobuwa a ka lelekela ka ho hlalosa botle le bobbe hore ke ho etsa jwang. A boele a bontshe hore ke dintho dife tse emetseng botle hape ke dintho dife tse emetseng bobbe. Moqoqo ona ke oo ho ona mongodi a sekasekang dikahare tsa ona, mme a bontshe ntlhakemo ya hae ebe o leka ho susumetsa mmadi hore a utlwisise tlhakisetso ya hae.

Karabo e ka lebellwang

Moqoqong wa tlhaloso mongodi o na le mohopolo o itseng kapa ntlhakemo e itseng eo a batlang ho e hlalosa le ho ntshetsa ditaba tsa hae pele ka ho supa ka diketsahalo tse paleng tse tshehetsang sena.

Seratswana ka seng se be le mohopolo wa sehlooho o hodisang ntlhakemo, e se ke ya eba lethathamo la diketsahalo feela tse hlahang ka bukeng kapa diketsahalo tseo re kopanang le tsona bophelong ba nnete di sa lohella diketsahalang tsa buka. A ntshetse pele moqoqo ka ho bontsha ka mehlala e tswang bukeng ho totobatsa ntlhakemo ya hae. A boele a bontshe kamano ya diketsahalo mabapi le sehlooho.

Phethelo

Phethelo ya hae e lokela ho tlamahanya tlhaloso ya hae ka ho phethahala.

[Motshwai a badisise nehelano ya mohlalobuwa, mme a mo abele matshwao ho ya kamoo a ikamahantseng le sehlooho kateng.]

[25]

POTSO YA 11: MOFUTA WA DIPOTSO TSE KGUTSHWANE**TUTUDU HA E PATWE – Mathene Mahanke**

- 11.1 Ke sehalo sa ho sithabela/ sa tlhonomo. ✓ (1)
- 11.2 Ho etsa re be le kutlwisiso ya hore ho hola ka thata ha Tutudu ke hona ho mo etsang a tiisetse maima ohle a teanang le wona. ✓✓ (2)
- 11.3 O pelo e mpe/o kgopo o ne a sotla Tutudu a mo etsisa mesebetsi yohle ya lelapa. ✓✓
[Dikarabo tsohle tse bontshang bokgopo ba mohatsa malome wa Tutudu di ananelwe.] (2)
- 11.4 Mohatsa malome wa Tutudu o ile a mo tlamela thoto hore a mo tswele ka ntlo. ✓✓ (2)
- 11.5 Ke hobane o ne a tsitsitse kelellong kaha o ne a sa lwantshane le dira tsa hae kaha a dumela hore leshano le nnete ha di tsamaelane. ✓✓ (2)
- 11.6 Mongodi o re senolela hore ho sebetsa ka thata ho a putsa/botle bo hlola bobele/ho tshepahala ho dula ho tswela motho molemo. ✓✓
[Tshwaya karabo e le nngwe feela.] (2)
- 11.7 Thebe le Dikgapane ba ne ba rerile ho ya kenya setjhaba sa Thabure moya o dikaqa wa hore ho lelekwe Tutudu sekolong sa Sedibeng kaha matijhere a mmona a iketsa betere, le ha ho le jwalo Dikgapane o ile a kwenehela qeto eo ka hore a bolelle Tutudu sohle se buuwang ka yena. ✓✓ (2)
- 11.8 Komelo e thusitse ho ntshetsa kgohlano pele ka hore Dikgapane jwalo ka mosadi a etse bonnete ba hore o ratana le Tutudu le hoja e ne e le e mong wa ba neng ba le morerong wa ho tebela Tutudu hantle jwalo ka Delila wa Bebileng ho Samsone. ✓✓ (2)
- 11.9 Mongodi o leka ho re hlakisetsa hore tse ding tsa diketso tse etswang ke baithuti e ye ebe e se monahano wa bona empa ba hlohlelletswa ke matijhere/batho ba baholo ho bona. ✓✓ (2)
- 11.10 Tutudu o entse kgetho e nepahetseng kaha Dikgapane ke motho e moholo ya dumelehileng hore a ka ba dikamanong tsa marato/. Ntefeleng ke ngwana wa sekolo, e ne e tla ba ke tlole ya molao le ho hatikela ditokelo tsa ngwana wa sekolo/ Tutudu o ne a ka fellwa ke mosebetsi oo a o fumaneng ka thata. ✓✓
[Tshwaya karabo e le nngwe feela.] (2)
- 11.11 Tutudu o hotse ka thata, empa a se ke a nyahamiswa ke mathata, a sebetsa ka thata ho fihlela ditiro tsa hae tsa ho ba titjhere di phethahala. ✓✓
[Tshwaya karabo e le nngwe feela.] (2)

- 11.12 Tshekamelo e hlahella ka tsela ya hore batswadi ba Thabure bakeng sa hore ba kgaleme Mmanthoto ka boitshwaro ba hae bo swabisang, ba ile ba tjodietsa Dikgapane, ba bolela hore Mmanthoto o qetella a tlotlollehile tjena ka lebaka la hore bana ba rutwe dintho tse sa lokang. ✓✓ (2)
- 11.13 Dikgapane, kgarebe ya Tutudu, o nahana hore Ntefeleng o tshireletsa Tutudu hobane e le titjhare ya hae kgathe le yena o morerong wa ho batla ho ratana le Tutudu. ✓✓ (2)

[25]

POTSO YA 12: KE QATI E A LOMISANWA – SJ Mamashela, MJ Mosia**Selelekela**

Kaha moqoqo ona o lokela ho hlalosa mookotaba, selelekela se fe moqoqo tsepamo le motjha oo o lokelang ho o nka ha mohlahlobuwa a pheta polelo e reng a bapise mookotaba o jerweng ke tshomo ya "Phiri le Motho." Se ka boela sa fana ka mehlalanyana ya diketso tseo re ka reng ke mookotaba wa tshomo ena. Se boele se bontshe kutlwisiso e phethahetseng ya sehlooho, se nto hlahisa ntlhakemo ya mohlahlobuwa.

Mohlahlobuwa a ka lelekela ka ho hlalosa hore mookotaba ke eng. A boele a bontshe hore ke diketsahalo dife tse bontshang mookotaba tshomong ya Phiri le Motho. Moqoqo ona ke oo mongodia hlalolang dikahare tsa wona mme a bontshe ntlhakemo ya hae.

Karabo e ka lebellwang

Moqoqong wa tlhaloso mongodi, o na le mohopolo o itseng kapa ntlhakemo e itseng eo a batlang ho e hlalosa. O lokela ho hlalosa ditaba tsa hae pele ka ho supa ka diketsahalo tse paleng tse tshehetsang sena.

Seratswana ka seng se be le mohopolo wa sehlooho o hodisang ntlhakemo, e se ke ya eba lethathamo la diketsahalo feela tse hlahang ka bukeng kapa diketsahalo tseo re kopanang le tsona bophelong ba nnete di sa lohella diketsahalang tsa buka. A ntshetse pele moqoqo ka ho bontsha ka mehlala e tswang bukeng ho totobatsa ntlhakemo ya hae. A boele a bontshe kamano ya diketsahalo tse bontshang mookotaba.

Phethelo

Phethelo ya hae e lokela ho tlamahanya tlhaloso ya hae ka ho phethahala.

[Motshwai a badisise nehelano ya mohlahlobuwa, mme a mo abele matshwao ho ya kamoo a ikamahantseng le sehlooho kateng;]

[25]

POTSO YA 13: DIPOTSO TSE KGUTSHWANE**KE QATI E A LOMISANWA – SJ Mamashela .MJ Mosia**

- 13.1 E ne e le metswalle. ✓ (1)
- 13.2 Ke hobane phokojwe o ne a sa thabiswe ke bophelo ba hae ba ho ba lesoha/ ho hloka mosadi. ✓✓ (2)
- 13.3 Ke leano/leqheka la hore Phokojwe a re ho Phiri a mo batlele mosadi e motle ya tshwanang le wa hae a tseba hantle hore ha ho motho ya jwalo ya ka fumanehang ha bonolo. ✓✓ (2)
- 13.4 Ha ho motho ya ka tiisetsang tlala, empa le ha ho le jwalo ha ho bolele hore o ka ba wa rekisa bana le mosadi bao ebang ba hloka tshireletso ya hao. ✓✓ (2)
- 13.5 Phiri ha a ananele maemo a bophelo ba hae a ho hloka, sena se etsa hore a kgalle borui ba Phokojwe. ✓✓ (2)
- 13.6 Tjhe, tlholo ke ha bobbe bo fumantshwa kahlolo. Ha se taba e kgahlisang hore ho qetwe ka batho ba sa tsebe seo se rerwang ka bona. ✓✓ (2)
- 13.7 Se sebediswa ke bahlabani ba hloka helleltsweng ke morena wa bona nakong eo ba yang ntweng. ✓✓ (2)
- 13.8 Ke pherekano ya hore seroki se ferekanya mmadi le dipoone tsa masimong le "dipone" tseo e leng bahlankana/batho ba bontate. ✓✓ (2)
- 13.9 Memetsa e bontsha ho hoeletsa ka lentswe le hodimo o fana ka taelo ya semmuso ho e na le ho hoeletsa feela o ipitsetsa motho. ✓✓ (2)
- 13.10 Moelelo o otlohileng ke wa hore Bereng o ile a hloka hala. ✓✓ (2)
- 13.11 Sedibelo ke moriana o tshireletsang/fuwang bahlabani ha ba ya ntweng. ✓✓ (2)
- 13.12 Lentswe 'dinone' le emetse dipere ✓✓ (2)
- 13.13 Maikutlo a hlahiswang ke thoko ena ke a ho ba motlotlo/boitshepo kaha bahlabani ba Bereng ba ile ba tswela pele ho ya lwanela setjhaba sa bo bona leha moetapele wa bona a se a hloka hantse. ✓✓ (2)

[25]**MATSHWAO OHLE A KAROLO YA B: 25**

KAROLO YA C**POTSO YA 14:****SEYALEMOYA – RH Moeketsi****Selelekela**

Kaha moqoqo ona o lokela ho sekaseka, selelekela se fe moqoqo tsepamo le motjha oo o lokelang ho o nka ha a sekaseka polelo e reng maemo a matjha a moya wa bothuela ao Tholang a iphumanang a le ka hara ona a bile le seabo se seholo ho hlokeng botsitso ha hae. Se ka boela sa fana ka mehlalanyana ya diketso tseo re ka reng ke tsona tse mo hlokisitseng botsitso. Se boele se bontshe kutlwisiso e phethahetseng ya sehlooho, se nto hlahisa ntlhakemo ya mohlalobuwa.

Mohlalobuwa a ka lelekela ka ho hlakisa hore botsitso ke eng. A boele a bontshe hore ke dife dintho tse bonahalang ho motho ya hloakang botsitso. Moqoqo ona ke oo ho ona mongodi a sekasekang dikahare tsa wona, mme a bontshe ntlhakemo ya hae ebe o leka ho susumetsa mmadi hore a utlwisise tlhakisetso ya hae.

Karabo e ka lebellwang

Moqoqong wa tlhaloso mongodi o na le mohopolo o itseng kapa ntlhakemo e itseng eo a batlang ho e hlalosa. O lokela ho hlalosa le ho ntshetsa ditaba tsa hae pele ka ho supa diketsahalo tse tshwantshisong tse tshehetsang sena.

Seratswana ka seng se be le mohopolo wa sehlooho o hodisang ntlhakemo, e se ke ya eba lethathamo la diketsahalo feela tse hlahang ka bukeng kapa diketsahalo tseo re kopanang le tsona bophelong ba nnete di sa lohella diketsahalang tsa buka. A ntshetse pele moqoqo ka ho bontsha ka mehlala e tswang bukeng ho totobatsa ntlhakemo ya hae. A boele a bontshe kamano ya diketsahalo le bophelo ka kakaretso mabapi le sehlooho.

Phethelo

Phethelo ya hae e lokela ho tlamahanya tlhaloso ya hae ka ho phethahala.

[Motshwai a badisise nehelano ya mohlalobuwa, mme a mo abele matshwao ho ya kamoo a ikamahantseng le sehlooho kateng.]

[25]

POTSO YA 15: MOFUTA WA DIPOTSO TSE KGUTSHWANE**SEYALEMOYA – RH Moeketsi**

- 15.1 Ke kgohlano ya kante. ✓ (1)
- 15.2 Sesosa sa kgohlano ke sa hore Mmalerato o a ima, mme bana ba hae ba fella fatshe / o a senyehelwa. ✓✓ (2)
- 15.3 Di etsahala nakong ya paseka, kaha Paseka o ne a lokisetsa mokete wa paseka mane kerekeng. ✓✓
[Tshwaya karabo e le nngwe.] (2)
- 15.4 Paseka o ne a e na le tumelo ya hore monga bophelo ke Modimo. Mmalerato ha a kgolwe hore Modimo a ka fetola mathata a hae kgetlong lena hore ngwana a mo lebelletseng o tla phela. ✓✓ (2)
- 15.5 Paseka o pelokeletsi / o a kgathalla / o lerato, kamehla o dula a tshehetsa Mmalerato mathateng a boimana hore a se lahle tshepo ya hore ka tsatsi le leng le yena o tla fumana ngwana ya phelang. ✓✓ (2)
- 15.6 O ile a fetelwa ke bana ba babedi ha a ilo itshihlolla. ✓✓ (2)
- 15.7 Mmalerato o ile a phelelwa ke ngwana kgetlong lena empa ka bomadimabe ha a hlokahala ka mora hore a pepe mafahla a hae. ✓✓ (2)
- 15.8 Paseka o ne a ilo bona Mmalerato kamora hore a amohelwe sepetlele. ✓✓ (2)
- 15.9 Sehlohlolong ✓ Mmalerato o ile a mathisetswa sepetlele a le mahlabeng a pelehi moo ho bileng le mathata a moholo ha a beleha. ✓ (2)
- 15.10 Ho belehuwa ha mafahla ho tlisitse thabo e kgolo ho Paseka empa e ile ya fetoha maswabi ka hobane Malerato a a lokela ho arolelena thabo ena le yena o ne a se a hlokahetse. ✓✓ (2)
- 15.11 Materone o bolela hore Mmalerato o ne a se a le makgatheng a ho hlokahala. ✓✓ (2)
- 15.12 Tiholo ke ha bobbe bo fumantshwa kahlolo, empa tshwantshisong ena seo ha se etsahale hobane Mmalerato o ile a hlokahala e leng hore bobbe ha bo a fumantshwa kahlolo. ✓✓ (2)
- 15.13 Ke sehalo sa tlhonomo/ ho tshaba. Paseka le Mmalerato ba hloname hobane ha ba tsebe se tlang ho etsahala kgetlong lena hore ngwana o tla hlaha a phela kapa tjhe. ✓✓ (2)

[25]

POTSO YA 16: MOFUTA WA POTSO E TELELE YA MOQOQO**HAESO MAFOTHOLENG – CJ Teleki****Selelekela**

Kaha moqoqo ona o lokela ho sekaseka, selemekela se fe moqoqo tsepamo le motjha oo o lokelang ho o nka ha a sekaseka mohopolo o reng maemo a matjha ao Molefi a sebetsang tlasa ona tikolohong ya Maseru a bile le seabo se seholo ho hlokgeng botsitso ha hae. Se ka boela sa fana ka mehlalanyana ya diketso tseo re ka reng di entse Molefi hore a hloke botsitso. Se boele se bontshe kutlwisiso e phethahetseng ya sehlooho, se nto hlahisa ntlhakemo ya mohlahlobuwa.

Mohlahlobuwa a ka lelekela ka ho hlahisa hore ho hloka botsitso ke ho etsa jwang. A boele a bontshe hore ke dintho dife tse iponahatsang ha motho a hloka botsitso. Moqoqo ona ke oo ho ona mongodi a sekasekang dikahare tsa wona mme a bontshe ntlhakemo ya hae ebe o leka ho susumetsa mmadi hore a utlwisise tlhakisetso ya hae.

Karabo e ka lebellwang

Moqoqong wa tlhaloso mongodi o na le mohopolo o itseng kapa ntlhakemo e itseng eo a batlang ho e hlalosa. O lokela ho hlalosa le ho ntshetsa ditaba tsa hae pele ka ho supa diketsahalo tse tshwantshisong tse tshehetsang sena.

Seratswana ka seng se be le mohopolo wa sehlooho o hodisang ntlhakemo, e se ke ya eba lethathamo la diketsahalo feela tse hlahang ka bukeng kapa diketsahalo tseo re kopanang le tsona bophelong ba nnete di sa lohella diketsahalang tsa buka. A ntshetse pele moqoqo ka ho bontsha ka mehlala e tswang bukeng ho totobatsa ntlhakemo ya hae. A boele a bontshe kamano ya diketsahalo le bophelo ka kakaretso mabapi le sehlooho.

Phethelo

Phethelo ya hae e lokela ho tlamahanya tlhaloso ya hae ka ho phethahala.

[Motshwai a badisise nehelano ya mohlahlobuwa, mme a mo abele matshwao ho ya kamoo a ikamahantseng le sehlooho kateng.]

[25]

POTSO YA 17: MOFUTA WA DIPOTSO TSE KGUTSHWANE**HAESO MAFOTHOLENG – CJ Teleki**

- 17.1 Mapetla ke molwantshi/mohanyetsi ✓ (1)
- 17.2 Montsheng e ne e le ngwanana ya matla / ya tsebang mosebetsi ebile a e na le tlhomphe bathong bohle. ✓✓
[Tshwaya karabo e le nngwe feela.] (2)
- 17.3 Sesosa sa kgohlano ke katleho e tswalwang ke thuto ya Molefi/ ho nyala basadi ba rutehileng/ lelapa la Pitso le tla tswela pele ho ya ho ile. ✓✓
[Tshwaya karabo e le nngwe feela.] (2)
- 17.4 Pitso o tla futsaneha kaha Molefi o tla be a felletswe ke mosebetsi mme ba qetelle ba tswana ba kgutlele maemong a pele a ho hloka. ✓✓ (2)
- 17.5 Se thusitse ka hore Molefi o qetelletse a dubiswa thankga ke bananyana, a sa fumane mosadi ya mo loketseng hoo bophelo ba hae bo ileng ba senyeha. ✓✓ (2)
- 17.6 Molefi o sebetsa dikantorong tse kgolo tsa Maseru moo e leng toloko teng ya ho lwanela ditokelo tsa setjhaba. ✓✓ (2)
- 17.7 Morongwe ha a tshepahale hobane o ne a ratana le banna ba bangata. ✓✓ (2)
- 17.8 Molefi o ile a phethoha ka koloi a amohelwa sepetlele, mme kamora ketsahalo eo o ile a kopana le mooki Morongwe ya neng a mo kgathalla a qetella ka ho ipherehela Molefi. Ba arohantswe ke bohlola ba Morongwe ✓✓ (2)
- 17.9 Molefi o ile a sibolla hore Morongwe o a tella ha a hlomphe ebile ke motho ya ratang banna. ✓✓ (2)
- 17.10 Basadi ba rutehileng ba Molefi ba ne ba sa mo hlomphe, mme a nyala a nyalolla basadi, mme qetellong bophelo ba hae bo ile ba senyeha. ✓✓ (2)
- 17.11 E, mongodi o atlehile ka ho reha tshwantshiso ena 'Haeso Mafotholeng' hobane o ile a hopola boitshwaro bo kgahlisang ba Montsheng wa Mafotholeng ha se a qakane le bananyana ba Maseru. ✓✓ (2)
- 17.12 Ke ne ke tla kgaohana le bona jwale ka ha Molefi a entse / ke ne ke tla dula fatshe le bona ke kene dipuisanong hore ba kgaohane le diketso tseo tse mpe tsa ho se tshepahale. ✓✓
[Tshwaya tshehetso e le nngwe feela.] (2)
- 17.13 Sehlohlolo se iponahatsa nakong eo Molefi a yang matlapeng a hlaselwang ke thokolosi ya Mapetla bosiu, a solwa yaba o lahlehelwa ka hohlehohle. ✓✓ (2)

[25]

POTSO YA 18: MOFUTA WA POTSO E TELELE YA MOQOQO**LEJWE LA KGOPIISO – T Letshaba****Selelekela**

Kaha moqoqo ona o lokela ho sekaseka, selemekela se fe moqoqo tsepamo le motjha oo o lokelang ho o nka ha a sekaseka mohopolo ona o reng tikolohodi eo Tsietsi a dulang le ho sebetsa ho yona ebile le seabo se seholo sa kgohlano bophelong ba hae. Se ka boela sa fana ka mehlalanyana ya diketso tseo re ka reng ke tsa kgohlano. Se boele se bontshe kutlwisiso e phethahetseng ya sehlooho, se nto hlahisa ntlhakemo ya mohlahlobuwa.

Mohlahlobuwa a ka lelekela ka ho hlahisa hore kgohlano ke eng. A boele a bontshe hore ke dintho dife tse iponahatsang ha motho a anngwe ke kgohlano. Moqoqo ona ke oo ho ona mongodi a sekasekang dikahare tsa wona mme a bontshe ntlhakemo ya hae ebe o leka ho susumetsa mmadi hore a utlwisise tlhakisetso ya hae.

Karabo e ka lebellwang

Moqoqong wa tlhaloso mongodi o na le mohopolo o itseng kapa ntlhakemo e itseng eo a batlang ho e hlalosa. O lokela ho hlalosa le ho ntshetsa ditaba tsa hae pele ka ho supa diketsahalo tse tshwantshisong tse tshetsang sena.

Seratswana ka seng se be le mohopolo wa sehlooho o hodisang ntlhakemo, e se ke ya eba lethathamo la diketsahalo feela tse hlahang ka bukeng kapa diketsahalo tseo re kopanang le tsona bophelong ba nnete di sa lohella diketsahalang tsa buka. A ntshetse pele moqoqo ka ho bontsha ka mehlala e tswang bukeng ho totobatsa ntlhakemo ya hae. A boele a bontshe kamano ya diketsahalo le bophelo ka kakaretso mabapi le sehlooho.

Phethelo

Phethelo ya hae e lokela ho tlamahanya tlhaloso ya hae ka ho phethahala.

[Motshwai a badisise nehelano ya mohlahlobuwa, mme a mo abele matshwao ho ya kamoo a ikamahantseng le sehlooho kateng.]

[25]

POTSO YA 19: MOFUTA WA DIPOTSO TSE KGUTSHWANE**LEJWE LA KGOPIISO – T Letshaba**

- 19.1 Naledi le Seipati ke metswalle. ✓ (1)
- 19.2 Mongodi o hlokomedisa hore setswalle seo e seng sa nnete se ba le ho somana le ho lahlehisana jwaloka Seipati ha a ile a bontsha lenyatso ho Naledi. ✓✓ (2)
- 19.3 Mohlouwa o ne a batla ho ratana le Naledi, eitse ha Naledi a mo hana a nka geto ya ho leleka Tsietsi mosebetsing hore ba tsebe ho sotleha. ✓✓ (2)
- 19.4 Mohlouwa o ile a itheola seriti ka ho fereha Naledi, jwale o ne a sa tshabe ho mmolella hore a kgutlisetse Tsietsi mosebetsing / o ne a tseba monna wa hae a se na molato a sa nahane hore sesosa sa ho tebelwa ha Tsietsi ke hobane a hanne Mohlouwa. ✓✓ (2)
- 19.5 Tharahano, kamano ya Mohlouwa le Naledi e fetotse botho ba Naledi kaha o ne a se a tella Tsietsi a bile a mo kgoba ka mantswe ha a lokela ho mo tshehetsa hoo Tsietsi a qetelletseng a inehela jwaleng. ✓✓ (2)
- 19.6 O leka ho hlokomedisa hore hangata batho ba rata motho ha a tsamaelwa ke dintho hantle empa hang a be mathateng, ha batle letho le ba teanyang le yena, jwalo ka ha Seipati a entse. ✓✓ (2)
- 19.7 Naledi o ne a dula a nyenyelepa ho ya bona Mohlouwa kantorong ya hae a sa hlokomele hore basebetsimmoho le Tsietsi ba ntse ba mmona. ✓✓ (2)
- 19.8 Ke sehlo sa ngongoreho ✓ Pheleu o ngongorehiswa ke hore lenyalo la Naledi le tla ba mathateng ha e le moo ho se ho tsebisahala hore o ratana le Mohlouwa. ✓ (2)
- 19.9 Pheleu o ile a utlwa ha basebetsimmoho le yena, nakong eo ba hwantang hore Tsietsi o lelekilwe ka lebaka la hore Mohlouwa o ratana le Naledi. ✓✓ (2)
- 19.10 Tsietsi o balaile Mmabatho, Mohlouwa le Naledi bao e neng e le majwe a kgopiso ho yena jwale ha ho sa tla ba teng merusu e tla hlaha. ✓✓ (2)
- 19.11 Naledi o ne a nahana hore Seipati ke motswalle wa nnete, empa o hlahella e le sephoqo hobane ke eo o moqhalla motsoho ha a se a le mathateng. ✓✓ (2)
- 19.12 Naledi ke motho ya lokelang ho tlisa tshepo ka lapeng empa yena o hloleha ho tshehetsa Tsietsi nakong eo a thefulehileng maikutlo ke diphephetso tsa bophelo. ✓✓ (2)
- 19.13 Tsietsi o ile a thefuleha maikutlo haholo hoo a ileng a bontsha botho bo sa amoheleng ba ho bolaya le batho ba se nang molato e leng Mmabatho, a qetelle le ho hloka mohau ka bana ba hae. ✓✓ (2)

[25]

MATSHWAO OHLE A KAROLO YA C: 25
MATSHWAO OHLE A PAMPIRI ENA: 80